

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sžsk/9/2018
Identifikačné číslo spisu: 8014200408
Dátum vydania rozhodnutia: 26.06.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viola Takáčová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8014200408.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD. a členov senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a JUDr. Eriky Čanádyovej, v právnej veci žalobcu: F. F., J. XXX, X. J., zastúpeného P. Dušanom Remetom, advokátom, so sídlom Masarykova 2, Prešov, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta č. 8 a 10, Bratislava, za účasti ďalšieho účastníka konania: B. P., I., XX-XXX J., X. republika, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej č. 7613-3/2014-BA zo dňa 23. januára 2014, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešoveč. k. 4S/27/2014-68 zo dňa 14. septembra 2017, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 4S/27/2014-68 zo dňa 14. septembra 2017 z a m i e t a .

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove č.k. 4S/27/2014-68 zo dňa 14. septembra 2017 v časti výroku o náhrade trov konania z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Žalobcovi p r i z n á v a voči žalovanej právo na náhradu trov konania kasačného konania v rozsahu jednej päťtiny.

Odôvodnenie

I.

1. Krajský súd v Prešove rozsudkom č. k. 4S/27/2014-68 zo dňa 14. septembra 2017 zrušil rozhodnutie žalovanej zo dňa 23. januára 2014, č. 7613-3/2014-BA, a priznal žalobcovi proti žalovanej nárok na náhradu trov konania.

2. Rozhodnutím číslo 7613 3/2014-BA zo dňa 23. januára 2014 Sociálna poisťovňa, ústredie ako odvolací orgán, odvolanie zamestnávateľa B. P. B., zo 16. septembra 2011 a odvolanie zamestnanca F. F., zo 14. septembra 2011, zamietla a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Košice číslo 705-3440170011-GC09/11-664 (58695-1/2011-KEM) zo dňa 19. augusta 2011 potvrdila.

3. Prvostupňovým rozhodnutím Sociálna poisťovňa, pobočka Košice, ako orgán príslušný podľa ustanovenia § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) rozhodla podľa § 210 ods. 1 zákona o sociálnom poistení v prvom stupni vo veci zamestnanca F. F. tak, že mu nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a poistenie v nezamestnanosti od 1. júna 2010 do 30. novembra 2010 podľa slovenskej legislatívy.

4. Krajský súd preskúmal žalobou napadnuté rozhodnutie spolu s konaním, ktoré mu predchádzalo a oboznámil sa s listinnými dokladmi založenými v spise. Vykonaným dokazovaním zistil, že žalobca bol vedený v registri poistencov sociálnej poisťovne ako zamestnanec zamestnávateľa B. P. B., s trvalým pobytom I. XX, J., X. J., adresa miesta činnosti: P.. Podnikateľskú činnosť vykonával zamestnávateľ žalobcu živnostenského listu

č. OŽP-C/2009/10826-5 zo dňa 25.09.2009, s dátumom vzniku živnostenského oprávnenia 01.11.2009. Do registra zamestnávateľov vedenom Sociálnou poisťovňou, pobočka Košice bol prihlásený od 01.04.2010. Z výpisu zo živnostenského registra vyplýva, že podnikateľskú činnosť ukončil dňa 23.06.2012.

5. Žalovanej bola doručená informácia z poľskej inštitúcie ZUS Varšava, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkujú pre poľských SZČO zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch, pričom v mnohých prípadoch cieľom tejto činnosti nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávajú v Poľsku. Z administratívneho spisu žalovanej tak bolo možné konštatovať, že konanie na správnom orgáne bolo začaté na podnet príslušnej poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia (ZUS Varšava) o preskúmanie rozhodujúcich skutočností za účelom určenia uplatniteľnej legislatívy, tzn. či zamestnancovi v predmetných veciach (žalobcovia) skutočne vykonávajú zamestnanie na území Slovenskej republiky, alebo výkon zamestnania vzbudzoval pochybnosti z dôvodu, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkovali pre poľských samostatných podnikateľov zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch a v niektorých prípadoch cieľom tejto činnosti nebol samotný výkon zamestnania na pracovnú zmluvu mimo hraníc Poľskej republiky, ale vyhýbanie sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávali v Poľskej republike.

6. Sociálna poisťovňa, pobočka Košice vykonala dňa 16.05.2011 kontrolu na odvod poistného na sociálne poistenie v súlade s §242 a nasl. zákona o sociálnom poistení. Pri kontrole odvodu poistného zistila, že pracovnoprávne vzťahy zamestnancov vznikli na základe pracovných zmlúv, v ktorých boli dojednané pracovné pomery na kratší pracovný čas 4 hodiny mesačne, pri určení mzdových podmienok - 10,00 eur mesačne. Zamestnávateľ týmto spôsobom zamestnával približne 400 zamestnancov (k 21.03.2011 bolo do poistenia prihlásených 318 zamestnancov, celkovo bolo prihlásených 426 zamestnancov), všetci s trvalým pobytom v Poľskej republike.

7. Vzhľadom na neštandardný postup viacerých podobných zamestnávateľov a veľké množstvo zamestnancov požiadala Sociálna poisťovňa, pobočka Košice o súčinnosť pri posúdení zákonosti dôvodov na uplatňovanie spôsobu uzatváranie pracovných pomerov Národný inšpektorát práce Košice. S cieľom preveriť realnosť vykonávaných aktivít zamestnávateľom prostredníctvom registrovaných zamestnancov vykonal Národný inšpektorát práce kontrolu, v rámci ktorej poverení zamestnanci osobne navštívili sídlo zamestnávateľa uvedené vo výpise zo živnostenského registra. Následne z dôvodu, že na adrese sídla nebol nikto zastihnutý, bola zamestnávateľovi zaslaná výzva na predloženie dokladov. Listová zásielka sa vrátila ako nedoručená v odbernej lehote. Z úradného záznamu národného inšpektorátu práce o skutočnostiach zistených pri výkone inšpekcie práce vyplýva, že na adrese uvedenej vo výpise zo živnostenského registra má fyzická osoba (zamestnávateľ žalobcu) B. P. B. prenajatý byt, v ktorom sa nachádza len výnimočne, čo potvrdili nájomníci bytov P. K. XX, A.. Telefonický kontakt na zamestnávateľa nebol dostupný. Aj za predpokladu, že zamestnanci vykonávajúci činnosť mimo registrovaného sídla zamestnávateľa (roznášanie letákov na území Slovenskej republiky) je nevyhnutné, aby sa v registrovanom sídle zamestnávateľa uskutočňovali také rozhodovacie právomoci, na základe ktorých by dochádzalo k reálnemu výkonu činnosti zamestnancov dotknutého

zamestnávateľa.

8. Z dokazovania vykonaného správnymi orgánmi podľa názoru krajského súdu je zrejmé, že tieto závery o tom, že žalobcovi nevzniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti na základe vykonanej kontroly Inšpektorátu práce Košice, je predčasné a vzhľadom na veľký počet zamestnávateľov zamestnávajúcich poľských občanov ide o dedukciu, že ide o fiktívne spoločnosti. Na základe výsledkov kontroly nebolo preukázané, že žalobca na území Slovenskej republiky reálne nevykonával činnosť ako zamestnanec, a preto nemôže podliehať slovenským právnym predpisom podľa čl. 13 (3) základného nariadenia. Takýto záver považoval krajský súd za predčasný, uskutočnený na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu, pretože z predloženého administratívneho spisu nebolo zistiteľné, akým spôsobom bolo preukázané, že žalobca reálne činnosť zamestnanca nevykonával a v tomto smere rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu nebolo ani odôvodnené.

9. Podľa § 196 zákona o sociálnom poistení vyplýva, že sociálna poisťovňa má vykonať dokazovanie v dostatočnom rozsahu. Povinnosťou správnych orgánov preto bolo vo veci vykonať rozsiahle dokazovanie a jednoznačne malo byť v konaní preukázané, že žalobca ako zamestnanec reálne nevykonával činnosť na území Slovenskej republiky a preto nepodlieha legislatíve Slovenskej republiky.

10. Krajský súd po preskúmaní rozhodnutí správnych orgánov v rozsahu a z dôvodov uvedených v žalobe podľa § 191 ods. 1 písm. d/, e/ SSP napadnuté rozhodnutia zrušil. Žalovanej v ďalšom konaní uložil povinnosť vykonať dokazovanie v takom rozsahu, aby nevznikli žiadne pochybnosti, že žalobca na území Slovenskej republiky nevykonával reálne činnosť zamestnanca.

11. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 167 a § 168 SSP, lebo žalobca v konaní úspech nemal a priznať žalovanej nárok na náhradu trov konania vo vzťahu k žalobcovi krajský súd nepovažoval za spravodlivé.

II.

12. Proti rozsudku správneho súdu žalovaná podala v zákonnej lehote kasačnú sťažnosť pre nesprávne právne posúdenie veci podľa § 440 ods. 1 písm. g/ a h/ SSP. Navrhla, aby kasačný súd napadnutý rozsudok krajského súdu zmenil tak, že žalobu zamieta, alternatívne zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátila ďalšie konanie.

13. V odôvodnení kasačnej sťažnosti poukázala na právny názor krajského súdu na vznik povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti na základe vykonanej kontroly. S posúdením veci krajským súdom sa žalovaná nestotožnila a opakovane poukázala na svoje vyjadrenie k žalobe zo 17.05.2014.

14. Pri posudzovaní reálnej činnosti žalobcu žalovaná vychádzala nielen z Pratickej príručky: Právne predpisy, ktoré sa vzťahujú na zamestnancov v Európskej únii, Európskom hospodárskom priestore a vo Švajčiarsku, ktorá má len odporúčací charakter. Vo svojich rozhodnutiach sa pridrižava predovšetkým základného nariadenia a vykonávacieho nariadenia. Cieľ Pratickej príručky tiež vychádza z článku 76 základného nariadenia, ktorý vyžaduje, aby členské štáty navzájom komunikovali a propagovali výmenu skúseností a najlepších administratívnych postupov na uľahčenie jednotného uplatňovania práva Spoločenstva. Táto zásada vychádza zo zásady efektívnej výmeny informácií medzi inštitúciami a povinnosti občanov a zamestnávateľov poskytovať presné a včasné informácie.

15. Zastáva názor, že splnenie kritérií registrovaného sídla je jedným z rozhodujúcich faktorov na určenie miesta výkonu činnosti a teda aj na posúdenie a určenie príslušnosti k právnym predpisom sociálneho zabezpečenia. Článok 14 (5a) vykonávacieho nariadenia v znení nariadenia Rady (EU) č. 465/2012 z 22. mája 2012 vyžaduje splnenie určitých podmienok, t.j. na účely uplatňovania hlavy II základného nariadenia sa pod pojmom „registrované sídlo alebo miesto podnikania“ rozumie registrované sídlo alebo miesto podnikania, v ktorom sa prijímajú zásadné rozhodnutia podniku a vykonávajú funkcie

jeho ústrednej správy. Miesto podnikania zamestnávateľa - P. (do 23. júna 2012) nie je možné považovať za registrované miesto podnikania na účely hlavy II základného nariadenia, pretože tieto kritériá nespĺňa. Kontrolou nebol preukázaný reálny výkon činnosti zamestnancov na území Slovenskej republiky a ani zamestnanci Sociálnej poisťovne vykonávajúci kontrolu, sa so žiadnymi zamestnancami zamestnávateľa osobne nestretli. S prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu zamestnávateľ nepreukázal existenciu registrovaného sídla pre účely aplikácie základného nariadenia.

16. Na preukázanie reálneho výkonu činnosti zamestnancov nepostačuje len formálnym spôsobom deklarovať podnikanie, napr. pracovnými zmluvami, obchodnými zmluvami. Dôkazy predložené žalobcom v danom prípade nepreukázali, že k reálnemu výkonu pracovnej činnosti došlo. Rovnaký záver zaujal aj Krajský súd v Žiline v rozsudku 20Scud/57/2014-78 zo dňa 9. júna 2015. Tiež poukázala na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/22/2015 zo dňa 27. apríla 2016, ktorý v obdobnom prípade potvrdil rozsudok

17. Žalovaná tiež namietala priznanie nároku na náhradu trov konania žalobcovi.

III.

18. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti v celom rozsahu súhlasil s rozsudkom krajského súdu a navrhol ho potvrdiť. Poukázal na obsahovú náplň zamestnanca žalobcu, ktorý vykonával roznos letákov, ktoré sa preberali v externej obchodnej spoločnosti, do ktorej letáky distribuoval jeho zamestnávateľ po ich vyzdvihnutí u svojich obchodných partnerov. Zamestnávateľ žalobcu zároveň obstarával obchodné zákazky v Poľskej republike. Žalobca tieto skutočnosti orgánu verejnej správy riadne oznámil, napriek tomu však orgán verejnej správy v rámci výkonu kontroly nepristúpil k doplneniu dokazovania.

19. Určujúcim z hľadiska preverenia výkonu činnosti žalobcu na území Slovenskej republiky by bolo tiež vyžiadanie si stanoviska príslušného daňového úradu, nakoľko zamestnávateľ žalobcu je registrovaným platiteľom DOH a pravidelne daňovému úradu odovzdáva príslušné súhrnné výkazy a každoročne podáva daňové priznanie pre daň z príjmu.

20. Odhliadnuc od uvedeného žalobca na záver dodal, že pobočka Sociálnej poisťovne ani Sociálna poisťovňa, ústredie nemali právomoc rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k žalobcovi. Bez ohľadu na ďalšie skutočnosti je táto okolnosť sama o sebe dôvodom na zrušenie rozhodnutia správnych orgánov. Tieto tvrdenia žalobca opiera o právny názor Najvyššieho súdu SR, ktorý bol vyslovený v rozsudku sp. zn. 9Sžso/90/2015 zo dňa 14.12.2016 a sp. zn. 9Sžso/87/2015 zo dňa 26.04.2017.

IV.

21. Podľa § 492 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok účinný od 1.7.2016 odvolacie konanie podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

22. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 11 písm. g/ v spojení s § 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok správneho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo (§ 453 ods. 2 SSP), kasačnú sťažnosť prejednal bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP), keď deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený minimálne 5 dní vopred na úradnej tabuli a na internetovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk (§ 452 ods. 1 v spojení s § 137 ods. 4 SSP) a dospel k záveru, že rozhodnutie kasačnú sťažnosť je potrebné zamietnuť.

23. Z obsahu spisov bolo preukázateľne zistené, že žalovanej bola doručená informácia z poľskej inštitúcie ZUS Vársava, že v posledných rokoch vznikli firmy, ktoré sprostredkujú pre poľských občanov - súkromne zárobkovo činné osoby zamestnanie na úväzok v iných členských štátoch, pričom v mnohých prípadoch cieľom tejto činnosti nie je výkon zamestnania na pracovnú zmluvu, ale vyhýbanie

sa plateniu odvodov na sociálne zabezpečenie ZUS z podnikateľskej činnosti, ktorú vykonávajú v Poľsku. Taktiež sociálna poisťovňa zaznamenala v predchádzajúcich rokoch nárast registrácií tzv. „poľských zamestnávateľov“, ktorí prihlásili na povinné sociálne poistenie zamestnancov v pracovnoprávnom vzťahu, ktorých príjem sa pohyboval v rozpätí od 25,-- eur do 50,-- eur a pracovná činnosť v rozsahu 4 až 10 hodín mesačne. Sociálna poisťovňa ako inštitúcia príslušná na vykonávanie ustanovení základného nariadenia a vykonávacieho nariadenia, bola oprávnená preveriť, či nedochádza zo strany osôb s bydliskom v Poľskej republike k obchádzaniu právnych predpisov sociálneho zabezpečenia a k zneužívaniu slovenského systému sociálneho zabezpečenia.

24. Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

25. Podľa § 120 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sociálne poistenie vykonáva Sociálna poisťovňa. Sociálna poisťovňa pri výkone sociálneho poistenia plní funkciu prístupového bodu, príslušnej inštitúcie, inštitúcie miesta bydliska, inštitúcie miesta pobytu, styčného orgánu a je kontaktná inštitúcia na komunikáciu medzi príslušnými inštitúciami a príjemcami dávok a medzi inštitúciami členských štátov Európskej únie, inštitúciami štátov, ktoré sú zmluvnou stranou dohody o Európskom hospodárskom priestore a inštitúciou Švajčiarskej konfederácie (ods. 4).

26. Od vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, od 01.05.2004 sa v oblasti sociálneho zabezpečenia uplatňujú koordinačné nariadenia, Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14.06.1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov ich rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva v znení neskorších zmien a doplnkov a jeho vykonávacie nariadenie Rady (EHS) č. 574/1972 z 21.03.1972. Od 01.05.2010 sa uplatňujú nové koordinačné nariadenia, Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29.04.2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia v znení Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 988/2009 zo 16.09.2009 (ďalej len „základné nariadenie“) a vykonávacie nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16.09.2009, ktorým sa vykonáva nariadenie č. 883/2004 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“). Od 28.06.2012 nadobudlo účinnosť Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 465/2012 z 22.05.2012, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 883/2004 Z. z. o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004.

27. Podľa čl. 2 (1) základného nariadenia toto nariadenie sa vzťahuje na štátnych príslušníkov členského štátu, osoby bez štátnej príslušnosti a utečencov, ktorí majú bydlisko v členskom štáte a podliehajú alebo podliehali právnym predpisom jedného alebo viacerých členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov ich pozostalých.

28. Podľa čl. 1 základného nariadenia „bydlisko“ znamená miesto, kde osoba zvyčajne býva.

29. Podľa čl. 11 (1) základného nariadenia osoby, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, podliehajú právnym predpisom len jedného členského štátu. Tieto právne predpisy sa určia v súlade s touto hlavou.

30. Podľa článku 13 (1) (a) základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnanec v dvoch alebo viacerých členských štátoch podlieha právnym predpisom členského štátu bydliska, ak podstatnú časť svojej činnosti vykonáva v tomto členskom štáte.

31. Podľa článku 13 (3) základného nariadenia osoba, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnaná osoba a činnosť ako samostatne zárobkovo činná osoba v odlišných členských štátoch, podlieha právnym predpisom členského štátu, v ktorom vykonáva činnosť ako zamestnanec, alebo ak vykonáva takúto činnosť v dvoch alebo viacerých členských štátoch, právnym predpisom určeným v súlade s článkom 13 (1) základného nariadenia.

32. Podľa čl. 16 (1) vykonávacieho nariadenia osoba, ktorá vykonáva činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušných úradom členského štátu bydliska.

33. Podľa článku 16 (2) vykonávacieho nariadenia určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktorom sa činnosť vykonáva.

34. Podľa článku 16 (3) vykonávacieho nariadenia predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov, ako sa stanovuje v odseku 2, sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s odsekom 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe odseku 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo, že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

35. Podľa článku 16 (4) vykonávacieho nariadenia, ak existuje neistota vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov, v dôsledku ktorej je potrebné, aby inštitúcie alebo úrady dvoch alebo viacerých členských štátov na požiadanie jednej alebo viacerých inštitúcií určených príslušnými úradmi dotknutých členských štátov alebo samotných týchto úradov navzájom rokovali, určia sa právne predpisy uplatniteľné na dotknutú osobu vzájomnou dohodou so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a príslušné ustanovenia článku 14 vykonávacieho nariadenia. Ak inštitúcie alebo príslušné dotknuté úrady nemajú vo veci rovnaké stanoviská, snažia sa dosiahnuť dohodu v súlade s uvedenými podmienkami a uplatní sa článok 6 vykonávacieho nariadenia.

36. Podľa článku 16 (5) vykonávacieho nariadenia príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého predpisy boli predbežne alebo definitívne určené za uplatniteľné, to bezodkladne oznámi dotknutej osobe.

37. Podľa článku 16 (6) vykonávacieho nariadenia, ak dotknutá osoba neposkytne informácie podľa odseku 1, uplatnia sa ustanovenia tohto článku na podnet inštitúcie určenej príslušným úradom členského štátu bydliska, len čo je o situácii tejto osoby informovaná, napríklad aj prostredníctvom inej dotknutej inštitúcie.

38. Predmetom konania na kasačnom súde bola kasačná sťažnosť žalovaného proti rozsudku krajského súdu, ktorým bolo zrušené rozhodnutie žalovaného a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie. Krajský súd po preskúmaní zákonnosti postupu a rozhodnutia žalovaného spolu s rozhodnutím prvostupňového správneho orgánu vyhodnotil vykonané dokazovanie vo veci rozhodnutia podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona o sociálnom poistení zamestnanca, občana Poľskej republiky, kde vykonával SZČO, u zamestnávateľa v Slovenskej republike za nedostatočné na vykonanie objektívneho záveru, že reálne činnosť zamestnanca nevykonával.

39. Z obsahu spisov vyplýva, že Sociálna poisťovňa, pobočka Košice vykonala u zamestnávateľa B. - C. kontrolu odvodu poistného na sociálne poistenie a kontrolu plnenia povinností zamestnávateľa uložených zákonom č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení. Kontrolované bolo obdobie od vzniku zamestnávateľa, t.j. od 1. marca 2010 do 31. januára 2011. Z listín založených v administratívnom spise žalovaného, ktorý bol súčasťou súdneho spisu bolo preukázateľne zistené, že kontrola nebola zameraná na preukázanie reálneho výkonu činnosti zamestnancov zamestnávateľa B., ale na odvod poistného na sociálne poistenie v súlade s § 242 a nasl. zákona o sociálnom poistení. Žalovaný na strane 5 preskúmaného rozhodnutia uviedol, že „... kontrolné zistenia nemajú vplyv na posúdenie uplatniteľnej legislatívy v súlade so základným nariadením a vykonávacím nariadením. Výkon činnosti je oprávnený kontrolovať len inšpektorát práce, ktorého zistenia sú pre Sociálnu poisťovňu záväzné. Kontrol odvodu poistného na sociálne poistenie bola vykonaná ešte pred oznámením Inšpektorátu práce Košice o zistených skutočnostiach.

40. Pravidlá určujúce uplatniteľnú legislatívu ustanovené v hlave II. základného nariadenia majú za úlohu

zabezpečiť, aby sa na fyzickú osobu nevzťahovali legislatívy dvoch alebo viacerých členských štátov, v ktorých vykonávajú činnosť, resp. aby nedošlo k situácii, že sa na nich nebude vzťahovať legislatíva žiadneho členského štátu.

41. V súvislosti s pravidlom uplatniteľnej legislatívy len jedného členského štátu, základné nariadenie v článku 13 stanovuje, ktorým právnym predpisom podlieha osoba vykonávajúca činnosti v dvoch alebo viacerých členských štátoch.

42. V súvislosti s posúdením uplatniteľnej legislatívy, za účelom správneho vykonania koordinačných nariadení, bola inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS Varsava oprávnená požadovať preukázanie relevantných skutočností na určenie uplatniteľnej legislatívy a súvzťažne Sociálna poisťovňa, ktorá je príslušnou inštitúciou na určenie uplatniteľnej legislatívy na území Slovenskej republiky, bola povinná rozhodujúce skutočnosti preskúmať. Posúdiť vznik poistného vzťahu v právnom zmysle môže len orgán, ktorý je v mieste vykonávania práce oprávnený určovať uplatniteľnú legislatívu, v danom prípade Sociálna poisťovňa.

43. Kasačný súd zistil, že správny súd v danej veci v procese súdneho prieskumu napadnutého rozhodnutia žalovanej postupovali v súlade s procesnými ustanoveniami Správneho súdneho poriadku, avšak súdny prieskum rozhodnutia žalovanej nevykonal v súlade s právnou úpravou zákona o sociálnom poistení v súčinnosti s koordinačnými nariadeniami Európskej únie, preto vec nesprávne právne posúdil. Na žalobcu sa v zmysle čl. 2 ods. 1 základného nariadenia vzťahuje Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (základné nariadenia) a jeho vykonávacie nariadenie č. 987/2009. Európsky parlament a Rada prijal Nariadenie č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, najmä na jej články 42 a 308, konajúc postupom v článku 251 zmluvy, sledujúc ciele, uvedené v preambule zmluvy, z ktorých odvolací súd upriamuje pozornosť najmä na to: že pravidlá koordinácie vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia patria do rámca voľného pohybu osôb a mali by prispieť k zlepšeniu ich životnej úrovne a podmienok zamestnania; zmluva neustanovuje právomoci iné ako tie, ktoré sú uvedené v článku 308 na prijatie primeraných opatrení v rámci oblasti sociálneho zabezpečenia osôb iných ako zamestnancov; nariadenie Rady (EHS) 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a na ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva [4], bolo zmenené a doplnené a aktualizované viac krát, aby sa zohľadnil nielen vývoj na úrovni spoločenstva vrátane rozsudkov Súdného dvora, ale tiež, aby sa zohľadnili zmeny právnych predpisov na vnútroštátnej úrovni. Tieto faktory zohrali svoju úlohu v čase, keď sa koordinačné pravidlá spoločenstva stávali zložitými a príliš rozsiahlymi. Nahradenie a súčasne modernizovanie a zjednodušovanie týchto pravidiel je preto dôležité, aby sa dosiahol cieľ voľného pohybu osôb. Vznik a zánik povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti zamestnanca nie je podmienený podaním prihlášky alebo odhlášky z tohto poistenia. Prihláška na sociálne poistenie nemá konštitutívne účinky, len deklaruje právnú skutočnosť, s ktorou zákon (v danom prípade nariadenie) spája vznik povinného sociálneho poistenia. Prihláška do poistenia nemôže zakladať povinné sociálne poistenie a taktiež nemôže deklarovať vznik povinného sociálneho poistenia v rozpore s koordinačnými nariadeniami Európskej únie.

44. Vychádzajúc z uvedeného, ak nie je určená slovenská legislatíva, prihláška zamestnanca do sociálneho poistenia je právne neúčinná. Krajský súd preto pochybil, keď z preskúmaného rozhodnutia žalovaného nezistil, že na základe listu poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia ZUS z 10. októbra 2013, Sociálna poisťovňa dňa 10. decembra 2013, akceptovala návrh poľskej inštitúcie sociálneho zabezpečenia ZUS na uzatvorenie spoločnej dohody medzi Sociálnou poisťovňou a poľskou inštitúciou sociálneho zabezpečenia ZUS v súlade s článkom 16 (4) vykonávacieho nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, v zmysle ktorej bolo aj zamestnancovi určené poľské zákonodarstvo, ktoré má konečnú platnosť. Žalovaná tak konštatovala, že vzhľadom na uvedené skutočnosti zamestnancovi povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti na území Slovenskej republiky v období od 1. júna 2010 do 30. novembra

2010 nevzniklo.

45. Podľa § 134 ods. 2 písm. b/ zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok, správny súd nie je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak rozhodnutie alebo opatrenie vydal orgán, ktorý na to nebol podľa zákona oprávnený.

46. Kasačný súd, vychádzajúc z uvedeného a právnej úpravy ustanovenej v druhej hlave vykonávacieho nariadenia, ktoré ustanovuje určenie príslušnosti právnych predpisov uplatniteľných na fyzické osoby vykonávajúce zamestnanie alebo samostatne zárobkovú činnosť v členských štátoch a s poukazom na záver Veľkého senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v uznesení sp. zn. 1Vs 1/2018 zo dňa 4. decembra 2018, ktorý rozhodol o otázkach rozhodujúcich pre posúdenie veci, že dohoda medzi inštitúciami dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia musí byť určitá čo do obsahu, ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a zároveň musí byť zachovaná v akomkoľvek formáte (napr. písomne, na elektronickom nosiči, atď.) a založená do spisu inštitúcie sociálneho poistenia členského štátu) v tomto prípade žalovanej konštatuje, že ani v danom prípade z dohody medzi Sociálnou poisťovňou a poľskou inštitúciou sociálneho zabezpečenia nevyplýva, že k dohode o uplatniteľnej legislatíve poľského zákonodarstva došlo aj vo vzťahu k žalobcovi. Veľký senát posudzoval otázky nastolené senátom 9S v rozsahu vymedzenom v uznesení sp. zn. 9Sžsk 22/2017 zo dňa 16. mája 2018, ktorým podľa § 22 ods. 1 písm. a/ SSP postúpil vec vedenú na NS SR pod sp. značkou 9Sžsk/22/2017 na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. Veľký senát rozhodol o otázkach rozhodujúcich pre posúdenie veci nasledovne: odpoveď 1/ otázku: dohoda medzi inštitúciami dvoch alebo viacerých členských štátov EÚ podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia musí byť určitá čo do obsahu, ako aj subjektov, ktorých sa má určenie uplatniteľných právnych predpisov týkať a zároveň musí byť zachovaná v akomkoľvek formáte (napr. písomne, na elektronickom nosiči, atď.) a založená do spisu Sociálnej poisťovne. Odpoveď na 2/ otázku: definitívne určenie uplatniteľnej legislatívy iného členského štátu Európskej únie od určitého dátumu podľa čl. 16 (3) nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa vykonáva nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia alebo vzájomnou dohodou podľa čl. 16 (4) vykonávacieho nariadenia vylučuje právomoc Sociálnej poisťovne ako inštitúcie podľa čl. 1 písm. p/ základného nariadenia na rozhodovanie o uplatniteľnej legislatíve.

47. Právny názor správneho súdu vyslovený v kasačnou sťažnosťou napadnutom rozsudku, týkajúci sa zisteného stavu veci čo do preukázania, či F., občan Poľskej republiky, reálne činnosť zamestnanca na území Slovenskej republiky vykonával a tiež čo do miesta podnikania jeho zamestnávateľa, kasačný súd vyhodnotil pre rozhodnutie veci za nadbytočné. Žalovaný, zhodne ako správny orgán prvého stupňa nebol oprávnený právoplatným a vykonateľným rozhodnutím o uplatniteľnej legislatíve vydať rozhodnutie podľa § 178 ods. 1 písm. a/ bod prvý zákona o sociálnom poistení. Pokiaľ nebolo možné posúdiť, ktorá inštitúcia členských štátov sociálneho zabezpečenia je príslušná na prejednanie a rozhodnutie veci, Sociálna poisťovňa, pobočka Košice nebola príslušná na vydanie rozhodnutia o vzniku, resp. zániku sociálneho poistenia zamestnanca žalobcu podľa slovenskej legislatívy.

48. Samotné nedodržanie procesných lehôt pri vydaní napadnutých rozhodnutí nemá za následok ich nezákonnosť, keďže prípadným zrušením žalobou napadnutého rozhodnutia len z tohto dôvodu, by žalobca priaznivejšie rozhodnutie o veci nedostal.

49. Správne súdnictvo nie je založené na verejnej žalobe, ktorá by umožnila komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potencionálne možné. Samotné postavenie účastníka v správnom konaní k naplneniu podmienky dotknuteľnosti, resp. ukrátenia práv žalobcu nevedie. Vzhľadom na vyššie uvedené nebolo možné zohľadniť námietku žalobcu, že postupom žalovanej a jej organizačnej zložky došlo k porušeniu viacerých subjektívnych práv žalobcu, keď vo vzťahu k porušeniu práva na zákonné administratívne konanie, práva na fungovanie zásad správneho konania ani nešpecifikoval konkrétne v čom toto porušenie podľa jeho názoru spočívalo.

50. Dôvody uvádzané žalovaným, týkajúce sa niektorých právoplatných rozhodnutí Krajského súdu v Žiline v obdobných veciach, neboli spôsobilé spochybniť pochybenia v konaní a rozhodnutí žalovanej a Sociálnej poisťovne, pobočka Košice, na ktoré kasačný súd pri rozhodovaní vo veci poukázal .

51. Vzhľadom na vyššie uvádzané skutočnosti, námietky žalobcu uvedené v kasačnej sťažnosti vyhodnotil ako nedôvodné. Z týchto dôvodov potom najvyšší súd kasačnú sťažnosť podľa § 461 SSP ako nedôvodnú zamietol.

52. Žalovaná taktiež namietala priznanie nároku na náhradu trov konania žalobcovi.

53. Podľa § 167 ods. 1 SSP správny súd prizná žalobcovi voči žalovanému právo na úplnú alebo čiastočnú náhradu odôvodnenie vynaložených trov konania, ak mal žalobca vo veci celkom alebo sčasti úspech.

54. V predmetnej veci ide o konanie o správnej žalobe v sociálnych veciach podľa § 6 ods. 2 písm. c/ SSP. Sťažovateľ v konaní o kasačnej sťažnosti nemusí byť zastúpený advokátom, ako to vyplýva z ustanovenia § 449 ods. 1, 2 SSP. Aj v týchto veciach má sťažovateľ právo dať sa zastúpiť advokátom, toto právo je súčasťou základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy SR a v prípade úspechu v konaní mu spravidla patrí nárok a náhradu trov konania. Na priznanie náhrady trov však nepostačuje podľa § 167 ods. 1 SSP úspech v konaní, ale zákon vyžaduje tiež účelnosť vynaložených trov. Podmienkou je, že ide o výdavky potrebné na uplatňovanie či bránenie práv účastníka konania.

55. Výrok krajského súdu o náhrade trov konania nekorešponduje s jeho odôvodnením. Napriek tomu, že žalobcovi priznal proti žalovanej nárok na náhradu trov konania, v bode 106 rozhodnutia uvádza, že žalobca v konaní úspech nemal. V dôsledku uvedeného pochybenia kasačný súd rozhodnutie krajského súdu v časti výroku o náhrade trov konania zrušil a vec mu vrátil na nové rozhodnutie.

56. O náhrade trov kasačného konania rozhodol kasačný súd tak, že žalobcovi, ktorý v tomto konaní mal úspech, priznal nárok na ich náhradu (§ 467 ods. 1 SSP v spojení s § 167 ods. 3 písm. a/ SSP) v skrátrenom rozsahu. Vzhľadom na závery uvedené vyššie kasačný súd námietky žalobcu uvedené v konaní súdneho prieskumu pred správnym súdom vyhodnotil bez právnej relevancie, ktoré nepodmienili jeho úspešnosť v tomto konaní. Z dôvodov, že v konaní súdneho prieskumu zákonnosti postupu a rozhodnutí správneho orgánu na základe správnej žaloby vo veciach sociálnych, ak žalobca je fyzickou osobou, správny súd nie je viazaný žalobnými bodmi, správny súd zrušil preskúmané rozhodnutie žalovaného a vec mu vrátil na ďalšie konanie, pričom k zrušeniu a vráteniu rozhodnutia žalovaného nedošlo z dôvodov tvrdení žalobcu v žalobe. Kasačný súd znížil nárok na náhradu trov konania aj z dôvodu, že v danej veci ide o tzv. typizované žaloby. V prejednávanych veciach ide o opakované konanie, napr. 7Sžsk 39/2017, 7Sžsk/19/2018, 7Sžsk11/2018), ktoré sú skutkovo veľmi obdobné s totožnou právnou otázkou, týkajúcou sa uplatnenia práv žalobcu v predchádzajúcich správnych konaniach. Tomu zodpovedali aj jednotlivé podania úspešného žalobcu, čo do rozsahu a obsahu. Po zvážení uvedených hľadísk znížil najvyšší súd žalobcovi požadovaný nárok na náhradu trov konania v rozsahu 1/5 majúc za to, že priznanie nároku na náhrady trov konania žalobcovi v celom rozsahu, by v danom prípade bolo v rozpore s materiálnou spravodlivosťou.

57. Toto rozhodnutie prijal Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 01.05.2011).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.